

UYGUR EFSANELERİ

(İNCELEME VE METİNLER)

Prof. Dr. Adem ÖGER

paradigma akademi

UYGUR EFSANELERİ

(İNCELEME VE METİNLER)

Prof. Dr. Adem ÖGER

Nisan 2021
Paradigma Akademi

UYGUR EFSANELERİ

(İnceleme ve Metinler)

Prof. Dr. Adem ÖGER

ISBN: 978-625-7686-65-5

Sertifika No: 32427

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarına aittir.

Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım

Fetvane Sokak No: 29/A

ÇANAKKALE

e-mail: fahrigoker@gmail.com

Dizgi

Himmet AKSOY

Kapak Tasarımı

Himmet AKSOY

Kapak Fotoğrafi

Turfan'da Ashab-ı Kehf içinde yer alan ve dilek için
bez bağlanan geyik boynuzu.

Matbaa

Vadi Grafik Tasarım ve Reklam LTD. ŞTİ.

Sertifika No: 47479

Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığından alınan bandrol ve ISBN ile satılmaktadır.
Bandrolsüz kitap almayınız.

Nisan 2021

Paradigma Akademi

Rahmetli Anne ve Babamın Anısına...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
UYGUR TÜRKLERİ VE DOĞU TÜRKİSTAN	1
1. Uygur Adı.....	1
2. Uygur Türklerinin Tarihi.....	6
2.1. Uygur Kağanlığı.....	8
2.2. Batı Uygur Devleti.....	11
2.3. Koçu-İdikut-Turfan Uygur Devleti.....	11
2.4. Kaşgar Hanlığı.....	13
3. Doğu Türkistan'ın Coğrafi Özellikleri.....	15
4. Doğu Türkistan'ın Ekonomik Yapısı.....	18
5. Doğu Türkistan'ın Demografik Yapısı.....	20
6. Doğu Türkistan'ın Siyasî ve İdarî Yapısı.....	22
7. Uygur Türklerinde Dinî Hayat.....	23
7.1. Maniheizm.....	24
7.2. Nasturilik.....	25
7.3. Budizm.....	27
7.4. İslâmiyet.....	29
8. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Yöntemi Hakkında.....	34

I. BÖLÜM

UYGUR EFSANELERİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

1.1. Çin'de Yapılan Çalışmalar.....	40
1.2. Rusya'da Yapılan Çalışmalar.....	41
1.3. Kazakistan'da Yapılan Çalışmalar.....	44
1.4. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar.....	46
1.4.1. Kitaplar.....	46
1.4.2. Makaleler.....	50
1.4.3. Tebliğler.....	51
1.5. Doğu Türkistan'da Yapılan Çalışmalar.....	52

1.5.1. Kitaplar.....	53
1.5.2. Makaleler.....	59

II. BÖLÜM

BİR TÜR OLARAK EFSANE VE UYGUR EFSANELERİ

2.1. Efsane Tanımı ve Uygur Efsaneleri	73
2.2. Efsanelerin Tasnifi ve Uygur Efsanelerinin Sınıflandırılması	109
2.3. Efsanenin Sözlü Kültür Ortamı ve Anlatmaya Dayalı Diğer Türlerle İlişkisi	129

III. BÖLÜM

UYGUR EFSANELERİNİN YAPI, MUHTEVA VE İŞLEV ÖZELLİKLERİ

3.1. Uygur Efsanelerinin Yapı Özellikleri.....	149
3.2. Uygur Efsanelerinin Muhteva Özellikleri	151
3.2.1. Mitolojik Unsurlar.....	152
3.2.1.1. Gök Tanrı	154
3.2.1.2. Gök Cisimleri.....	161
3.2.1.3. Olağanüstü Varlıklar	165
3.2.1.3.1. Ejderha	166
3.2.1.3.2. Dev.....	169
3.2.1.3.3. Yalmavuz	171
3.2.1.4. Kültler	173
3.2.1.4.1. Dağ Kültü.....	173
3.2.1.4.2. Ağaç Kültü	178
3.2.1.4.3. Su Kültü	181
3.2.2. Dinî Unsurlar.....	184
3.2.2.1. Peygamberler	185
3.2.2.2. Evliyalılar	190
3.2.2.2.1. İsimleriyle Anılan Evliyalılar.....	191
3.2.2.2.2. Mezarları Kült Haline Gelmiş Evliyalılar	192
3.2.3. Tarihî Unsurlar	203
3.2.3.1. Millet, Boy, Kavim ve Kabileler.....	206

3.2.3.2. Tarihî Şahıslar	213
3.2.4. Sosyal Hayat ve Geleneklerle İlgili Unsurlar	226
3.2.4.1. Sosyal Hayatla İlgili Unsurlar	226
3.2.4.2. Geleneklerle İlgili Unsurlar	230
3.2.4.2.1. Doğum	230
3.2.4.2.2. Düğün	233
3.2.4.2.3. Ölüm	235
3.2.4.2.4. Giyim-Kuşam ve Süslenme	239
3.2.4.2.5. Nevruz Bayramı	241
3.2.4.2.6. Eğlence ve Müzik	241
3.2.4.2.7. Diğer Gelenekler	245
3.3. Uygur Efsanelerinin İşlev Özellikleri	248

IV. BÖLÜM

METİNLER

4.1. Tarihî ve Dinî Şahıslarla İlgili Efsaneler	251
4.2. Millet, Kavim, Boy ve Kabilelerle İlgili Efsaneler	305
4.3. Bazı Geleneklerin Ortaya Çıkışıyla İlgili Efsaneler	311
4.4. Gök Olayları ve Gök Cisimleriyle İlgili Efsaneler	318
4.5. Hayvanlarla İlgili Efsaneler	328
4.6. Bitkilerle İlgili Efsaneler	382
4.7. Yeryüzü Şekilleri ve Doğal Oluşumlarla İlgili Efsaneler	400
4.8. Yerleşim Yerleriyle İlgili Efsaneler	430
4.9. Müzik ve Müzik Aletleri İle İlgili Efsaneler	472
4.10. Atasözleri ve Deyimlerle İlgili Efsaneler	480
4.11. Diğer Konulardaki Efsaneler	487
SONUÇ	499
KAYNAKLAR	503

ÖN SÖZ

Tarih boyunca çeşitli kavimlerin ve milletlerin mücadelelerine sahne olan, değişik dinleri ve kültürleri buluşturan, tarihî İpek Yolu üzerinde yer alması nedeniyle ticaretin ve sanatın merkezi olma özelliği gösteren Doğu Türkistan topraklarında yaşayan Uygur Türkleri, erken dönemde yerleşik hayata geçmeleri nedeniyle zengin bir sözlü kültür geleneğine ve yazılı edebiyata sahiptir. Yaşadıkları coğrafyanın merkezî bir konumda olması nedeniyle Uygur Türklerinin sözlü kültürü ürünleri, Türk kültürünün zengin kaynaklarını içinde barındırmaktadır.

Her toplumun kendi kültürünü, kendisinin ortaya çıkarıp yoğurduğu, geliştirdiği ve değiştirdiği; kendi kültürünün adeta mimarı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda sosyal hayatın her alanını içine alan Uygur efsaneleri de Uygur Türklerinin tabiatı ve hayatı algılayış biçimini, dinî hayatını, davranış kalıplarını, ideal insan tiplerini ve kültürel değerlerini ortaya koyması bakımından önemlidir. Uygur efsaneleri üzerine yapılacak çalışmalar hem Uygur Türklerinin hem de Türk Dünyasının inanç ve düşünüş sisteminin ve buna bağlı olarak şekillenen kültürel değerlerin tespit ve tahlil edilmesinde büyük yarar sağlayacaktır. Türkiye’de Uygur efsaneleri üzerine kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın şeklinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Çalışmanın “*Uygur Türkleri ve Doğu Türkistan*” adlı *Giriş* kısmında, ilk olarak Uygur Adı ve Uygur Türklerinin tarihi, ikinci olarak da Uygur Türklerinin yaşadığı Doğu Türkistan’ın coğrafi, ekonomik, demografik, siyasî ve dinî yapısı hakkında bilgi verilmiştir. *Giriş* kısmı, çalışmanın konusu, amacı ve çalışmada kullanılan araştırma ve inceleme yöntemlerinin tanıtılmasıyla tamamlanmıştır.

Çalışma *Giriş* bölümü dışında, dört bölümden meydana gelmektedir. “*Uygur Efsaneleri Üzerine Yapılan Çalışmalar*” adlı 1. Bölüm’de, Uygur efsanelerine ilişkin ilk bilgilerin yer aldığı tarihî kaynaklar başta olmak üzere 19. yüzyıldan itibaren Çin’de, Rusya’da, Kazakistan’da, Türkiye’de ve Doğu Türkistan’da Uygur efsaneleri üzerine yapılan çalışmalar tanıtılıp değerlendirilmiştir.

Çalışmanın 2. Bölüm’ü, “*Bir Tür Olarak Efsane ve Uygur Efsaneleri*” adını taşımaktadır. Bu bölümde, başta Batı’da olmak üzere Türkiye’de ve Doğu Türkistan’da efsane türü hakkında ileri sürülen görüşler ele alınmış ve efsane tanımları yapı, içerik, işlev, yaratım ve aktarım özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. İkinci olarak Batı’da, Türkiye’de ve Doğu Türkistan’da efsane üzerine yapılan çalışmalara yön veren efsane tasnifleri incelenmiş ve elimizdeki metinlerden hareketle Uygur efsaneleri konularına göre sınıflandırılmıştır. Son olarak da efsanenin sözlü kültür ortamı ve anlatmaya dayalı mit, masal, destan, halk hikâyesi ve memorat gibi türlerle ilişkisi tartışılmıştır.

Çalışmanın “*Uygur Efsanelerinin Yapı, Muhteva ve İşlev Özellikleri*” adlı 3. Bölüm’ünde, Uygur efsaneleri üzerine metin merkezli yaptığımız bu çalışmaya kaynaklık eden metinlerden seçtiğimiz örnekler ışığında, Uygur efsanelerinin yapı, muhteva ve işlev özellikleri tespit edilmiştir. Uygur efsaneleri muhteva yönünden “mitolojik unsurlar”, “dinî unsurlar”, “tarihî unsurlar”, “sosyal hayat ve geleneklerle ilgili unsurlar” başlığı altında incelenmiştir. Bu bölüm, Uygur efsanelerinin işlev özelliklerine ilişkin tespit ve değerlendirmelerle tamamlanmıştır.

“*Metinler*” ismini taşıyan 4. Bölüm’de, Doğu Türkistan’da çeşitli kitap, dergi ve gazetelerden tespit ve temin ettiğimiz üçyüz Uygur efsanesinin öncelikle Uygur Türkçesi metinlerine, ardından da Türkiye Türkçesine aktarmalarına yer verilmiştir.

“*Sonuç*” kısmında, çalışmanın diğer bölümlerinde yaptığımız tespitler ve elde ettiğimiz bulgular ve sonuçlar toplu olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda ise, kullandığımız kaynakların yazarların soyadına göre sıralandığı “*Kaynaklar*” yer almaktadır.

2008 yılında doktora tezi olarak hazırladığımız elinizdeki bu çalışma, dil ve imla açısından yeniden gözden geçirilerek yayına dönüştürülmüştür. Eserin hazırlanmasının üzerinden bir hayli yıl geçmiş olması nedeniyle o yıllarda yardım aldığım değerli hocalarımın ve arkadaşlarımla sahip oldukları akademik unvanlar ve çalıştıkları kurumlar dahi değişmiştir. Bu münasebetle lisans öğrenimimden yüksek lisans ve doktora eğitimime uzanan süreçte birlikte çalışma fırsatını yakaladığım ve her daim yolbaşım olan kıymetli Hocam Prof. Dr. Mustafa ARSLAN'a bütün kalbimle teşekkür ederim.

Bu çalışmanın hazırlanması için beni teşvik eden, kütüphanesi ve şahsî fikirleriyle her zaman destek olan saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN'e; ayrıca çalışmalarımın başından sonuna kadar yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen ve görüşlerini benimle paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Alimcan İNAYET ve Prof. Dr. Metin EKİCİ'ye şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızda kullandığımız efsane metinlerinin bize ulaşmasında yardımcı olan Şincang Üniversitesi Folklor ve Antropoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Rahile DAVUT'a ve bu çalışmayı hazırladığım süre boyunca her konuda destek olan Dr. Öğr. Üyesi Baki Bora HANÇA ve Dr. Öğr. Üyesi İsmail Turan KALLIMCI'ye müteşekkirim.

Adem ÖGER

Nevşehir, 2021

KAYNAKLAR

Abbas, Abdulehed, “Yer Cay Namliriğa Ait Rivayetler Tetkikati Toğrisida”, *Keşker Pédagogika İnstituti İlmiy Jurnili*, S. 1, Ürümçi: 1996, s. 56-66.

Abbas, Abdulehed, “Peyzavat ve Maralbaşı Nahiyiliridiki Kismen Yer Namliri Toğrisida”, *Şincang Tezkirisi*, S. 4, Ürümçi: 1996, s. 53-57.

Abdukerim, İslamcan, “Epsanilerdiki Dünyavi Ortakliklar Toğrisida”, *Keşker Pedagogika Enstitüsü İlmiy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 1999, s. 21-30.

Abdurrahman, Varis, “Koçu (İdikut) Uygur Devleti”, *Türkler*, C. 2, İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.

Aça, Mehmet, “Kültür-Medeniyet Kahramanları ve Türk Müzik Aletlerinin Ortaya Çıkışı Hakkında Teşekkür Etmiş Bazı Efsaneler”, *Millî Folklor*, S. 45, 2000, s. 43-51.

Aça, Mehmet, “Tufan’ın Kuşları ve Kozı Körpeş-Bayan Sulu Destanındaki Bazı Kuşlar”, *Millî Folklor*, S. 42, 1999, s. 53-57.

Aça, Mehmet, “Türk İnanış ve Düşünüş Sistemlerinde Meyve”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2005, s. 11-22.

Alaaddin Ata Melik Cüveynî, *Tarih-i Cihan Güşa* C. I, çev. Mürsel Öztürk, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.

Alî-şîr Navayî, *Leylî vü Mecnûn*, haz. Ülkü Çelik, Ankara: TDK Yayınları, 1996.

Aliyeva, Mahinur, *Uyğur Helik Eğiz İcadiyiti*, Almuta: Kazakistan SSR “Nayka” Neşriyati, 1983.

Almas, Turğun, “Epsane ve Rivayet”, *Bulak*, Ürümçi: 1980, s. 186-204.

Alptekin, Ali Berat, “Malatya Efsanelerinin Türk Kültürü İçindeki Yeri”, *II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğleri*, İstanbul: Kuşak Ofset, 1988, s. 35-39.

Alptekin, Ali Berat, *Fırat Havzası Efsaneleri (Metinler)*. Antakya: Tesfa Yayıncılık, 1993.

Anat, Yakup, Ahmet Almaz, *Karahanlılar Tarihi*, İstanbul: Oku Yayınları, 2003.

Anzerlioğlu, Yonca, *Nasturîler*, Ankara: 2000.

Arat, Reşit Rahmeti, *Doğu Türkçesi Metinleri*, Yay. haz. Osman Fikri Sertkaya, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987.

Arıkan, Metin, “Bursa Halk Kültüründe Eski Türk İnançlarının İzleri ve Bunların Türk Dünyası Destan Anlatmalarındaki Yansımaları”, *II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı*, C. II, Bursa: 2005, s. 401-413.

Arıkan, Metin, “Türk Sözlü Kültür Geleneğinde Ayrıntılar-2: Hayvan Ata Kültü mü? Atalar Kültü mü?” *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. VI/1, İzmir: 2006, s. 13-18.

Arslan, Mustafa, “Türk Destanlarında Evren Tasarımı”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, İzmir: 2005, s. 65-74.

Arslan, Mustafa, *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar / İnceleme-Metinler*, Denizli: Zirve Yayınları, 2008.

Arslan, Mustafa, Adem Öger, “Uygur Türklerinde Bazı Çalgılar ve Çin Kültürüne Etkisi”, Kocaeli Üniversitesi-Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı tarafından 14-15-16 Aralık 2007 tarihinde Kocaeli’de düzenlenen “Halk Müziğinde Çalgılar Uluslar arası Sempozyumu”nda sunulan bildiri metni.

Artun, Erman, “Adana’da İnanç Merkezleri ve Bunlara Bağlı Kültür Değerleri”, *Uluslar Arası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri*, Ankara: Türksev Yayını, 2004, s. 121-137.

Atsız, Hüseyin Nihal, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: İrfan Yayıncılık 1997, (Birinci Baskı İstanbul: 1943).

Bahavudun, Behtiyar, “Tuzni Uluklaş Aditi Hekkide Deslepki İzdiniş”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1997, s. 65-71.

Baki, Nurnisa, “İkki Rivayet”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1995, s. 30-33.

Baki, Nurnisa, “Sutuk Buğrahan Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1995, s. 64-66.

Baki, Nurnisa, “Mukam Ustazi Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1997, s. 41.

Banarlı, Nihad Sâmi, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C.1, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1998.

Barat, Tursun, “Üçturpan Hekkide Üç Rivayet”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1991, s. 14.

Bartold, V.V., *Orta-Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, Yay. haz. Kâzım Yaşar Koprıman, İsmail Aka, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006.

Bascom, William, “Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatılar”, çev. Nur Aktaş vd. *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, haz. Gülin Öğüt Eker vd., Ankara: Milli Folklor Yayınları, 2003, s. 468-505.

Bayat, Fuzuli, *Mitolojiye Giriş*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

Bayat, Fuzuli, *Türk Mitolojik Sistemi (Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi)*, C. 1, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

Bayat, Fuzuli, *Türk Mitolojik Sistemi (Kutsal Dışı-Mitolojik Ana, Umay Paradigmasında İlkel Mitolojik Kategoriler-İyeler ve Demonoloji)*, C. 2, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: 1969.

Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1995.

Brose, Michael C., “Moğol Hakimiyeti Altında Uygurlar”, *Türkler*, C. 2, İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 249-254.

Buch, Wilfried, “Masal ve Efsane Üzerine”, çev. Ali Osman Öztürk, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, haz. Gülin Ögüt Eker vd., Ankara: Milli Folklor Yayınları, 2003, s. 304-313.

Büyük Türk Klâsikleri, C.1, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1985.

Campbell, Joseph, *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000.

Cuñgo Halk Çöçekliri Şincang Tomi Ürümçi Tiyaşan Rayon Halk Çöçekliri, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1994.

Cungo Uyğur Tarihi ve Medeniyiti Tetkikati, Ürümçi: Şincang Halk Neşriyatı, 1998.

Cyuñ, Yañ, “Epsanılarniñ Kimmet Yüzlinişi Toğrisida”, çev. Osmancan Savut, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1992.

Çandarlıoğlu, Gülçin, *Sarı Uygurlar ve Kansu Bölgesi Kabileleri (9.-11. Asırlar)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2004.

Çandarlıoğlu, Gülçin, *Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü (Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2004.

Çıblak, Nilgün, *İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (İnceleme-Metinler)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Çifçi, Musa, “Türklerde Gök Kültürü”, *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e Armağan*, Editör: İsmet Çetin, Ankara: 2004, s. 263-273.

Çin'deki Altay Dil Ailesine Mensup Milletlerin Efsane ve Hikâyeleri, Pekin: Milletler Neşriyatı, 1997.

Çin'deki Azınlık Milletlerin Efsaneleri, 2 Cilt, Pekin: Çin Halk Edebiyat-Sanat Neşriyatı, 1987.

Çobanoğlu, Özkul, “Türk Kültür Tarihinde Su”, *Türk Kültürü*, S. 361, 1993, s. 282-284.

Çobanoğlu, Özkul, “Türk Mitolojisi”, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. 1, Ankara: AKM Yayınları, 2001.

Çobanoğlu, Özkul, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.

Çobanoğlu, Özkul, *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Davut, Rahile, “Uygurların Mezar Kültürü Üzerinde Bir Araştırma”, Akt. Alimcan İneyet, *Milli Folklor*, S. 60, 2003, s. 207-210.

Dégh, Linda, “Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı”, çev. Selcan Gürçayır, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, haz. M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır, Ankara: Geleneksel Yayınları, 2005, s. 342-353.

Derviş, Ehmed, “Kuçu Devri Epsaniliri Hekkide”, *Keşker Pedagogika Enstitüsü İlmîy Jurnili*, S. 3, Ürümçi: 1998, s. 30-40.

Derviş, Ehmed, “Rivayetlerdeki Yecüci-Mecüciler”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 2001, s. 12-16.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1996.

Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-II-III, çev. Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.

Divitçioğlu, Sencer, *Orta-Asya Türk İmparatorluğu (VI.-VIII. Yüzyıllar)*, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2005.

Diykanbaeva, Aygerim, *Kırgız Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Dönmez-Fedakar, Pınar, *Karakalpak Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Duranlı, Muvaffak, *Yakut Efsaneleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Duymaz, Ali, *Bingöl Efsaneleri (İnceleme-Metinler)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 1989.

Eberhard, Wolfram, *Çin'in Şimal Komşuları*, çev. Nimet Uluğtuğ, Ankara: TTK Yayınları, 1996.

Ebulgazi Bahadır Han, *Şecere-i Terâkime (Türkmenlerin Soy Kütüğü)*, haz. Zuhâl Kargı Ölmez, Ankara: Simurg Kitapçılık, 1996.

Ehmedi, Abdükerim, "Mukapat ve Caza Rivayiti", *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1994, s. 42.

Ehmidi, İmincan, "Epsane, Rivayet, Çöçekler ve Seliştirme Edebiyat Tetkikati", *Miras*, S. 4, 1985, s. 30-38.

Ekici, Metin, "Destan Araştırma ve İncelemelerinde Kullanılan Bazı Terimler Hakkında-II", *Millî Folklor*, S. 54, 2002, s. 11-18.

Ekici, Metin, "The Birth of Hero in Turkic Epics", *Milli Folklor*, S. 49, 2001, s. 16-26.

Ekici, Metin, "Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış", *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, İzmir: 2005, s. 225-229.

Ekici, Metin, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemler*, Ankara: Geleneksel Yayınları, 2004.

Nuraniye H. Ekrem, "Hunlarda Renk ve Yön Bilgisi", *Türk Dünyasında Nevruz İkinci Bilgi Şöleni Bildirileri (Ankara, 19-21 Mart 1996)*. Yay. haz. Sadık Tural-Elmas Kılıç, Ankara: AKM Yayınları, 1996, s. 85-94.

Elçin, Şükrü, "Atların Doğuşu ile İlgili Efsaneler", *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, C. 2, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997, s. 502-506.

Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1986.

Eliade, Mircea, *Babil Simyası ve Kozmolojisi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2002.

Eliade, Mircea, *Dinler Tarihine Giriş*, çev. Lale Arslan, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2003.

Eliade, Mircea, *Ebedi Dönüş Mitosu*, çev. Ümit Altuğ, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1994.

Eliade, Mircea, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Gece Yayınları, 1991.

Eliade, Mircea, *Mitlerin Özellikleri*, çev. Sema Rifat, İstanbul: Om Yayınevi, 2001.

Emet, Eli, “Atuş Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 3, ürümçi: 1994, s. 89.

Emiroğlu, Seyit, *Konya Efsaneleri (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

“Epsaniler”, *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1993, s. 181-188.

Ercilasun, Ahmet Bican, *Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

Ergun, Metin, *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*, Cilt 1-2, Ankara: TDK Yayınları, 1997.

Ergun, Pervin, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, Ankara: AKM Yayınları, 2004.

Ersoy, Ruhi, “Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Görüşler”, *Millî Folklor*, S. 61, 2004, s. 102-110.

Esin, Emel, *Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2004.

Esin, Emel, *Türk Kozmolojisine Giriş*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2001.

Eziz, Husamidin, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 2, Ürümçi: 1994, s. 193-195.

Forbes, Andrew D. W., *Doğu Türkistan'daki Harp Beyleri (Doğu Türkistan'ın 1911–1949 Arası Siyasi Tarihi)*, çev. Enver Can, İstanbul: 1991.

Golden, Peter B., *Türk Halkları Tarihine Giriş (Ortaçağ ve Erken Yeniçağ'da Avrasya ve Ortadoğu'da Etnik Yapı ve Devlet Oluşumu)*, çev. Osman Karatay, Çorum: Karam Yayınları, 2006.

Gökbel, Ahmet, *Kıpçak Türkleri (Siyasî ve Dinî Tarihi)*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2000.

Gömeç, Saadettin, *Kök Türk Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.

Gömeç, Saadettin, *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

Gömeç, Saadettin, *Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.

Gömeç, Saadettin, “İslâm Öncesi Türk Tarihinin Kaynakları Üzerine” http://www.ankara.edu.tr/kutuphane/TarihArastirmalari/TarihArastirmalari_1999_2000_c20_s31/3_s_gomec.pdf. (15.10.2008).

Görkem, İsmail, *Elazığ Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*, Elazığ: Manas Yayıncılık, 2006.

Güngör, Harun, “Eski Türk Dininin İsimlendirilmesi Üzerine”, *Folkloristik-Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, Ankara: 1996, s. 34-38.

Günümüz Türkçesi ile Kutadgu Bilig Uyarlaması, Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Fikri Silahdaroğlu, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

Ğerbiy, Enver Semed, “Dünyadaki Her Kaysi Milletlerniñ Epsaniliri Üstide Selişturma Tetkikat”, *Şincang İctimaiy Penler Munbiri*, S. 3, Ürümçi: 1998, s. 206-231.

Ğerbiy, Enver Semed, “Yaralmış Epsaniliri Tetkikatiğa Kiriş”, *Şincang Pedagogika Üniversitesi İlimiy Jurnili*, S. 1, Ürümçi: 2000, s. 69-72.

Ğerbiy, Enver Semed, “Yaralmiş Epsaniliri Üstide Seliştirme Mulahiza”, *Şincang Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 4, Ürümçi: 1997, s. 65-72.

Ğocabdulla, Ğalip, “Uygurlarniñ Kelin Kün Rivayeti”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 2004, s. 38-39.

Hacim, Muhemmet Osman; Ehmidi, Abdukerim, *Mehmud Keşkeri Hekkide Hekayetler*, Kaşgar: Keşker Uygur Neşriyatı, 2003.

Haşim, Ehmet, *Hayvanat Hekkide Kizikarlık Epsaniler (Hayvanlar Hakkında İlginç Efsaneler)*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1992.

Helimoğlu Yavuz, Muhsine, *Diyarbakır Efsaneleri, Derleme-Araştırma-İnceleme*, Ankara: Doruk Yayınları, 1993.

Hemdul, İbrahim, “Tuz Toğrisida Rivayet”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1991, s. 35-36.

Hemdulla, Reveydulla, “Yer-Cay Namliri Tetkikatiğa Ait Bezi Mesililer Toğrisida”, *Şincang Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 1997, s. 69-75.

Huncan, Ömer Soner, *Türk Hakanlığı (Karahanlılar) Kuruluş-Gelişme-Çöküş (766–1212)*. İstanbul: IQ Yayıncılık, 2007.

“Huşut Rivayetleri”, *Şincang Géziti*, Ürümçi: 06.09.1980, s. 3.

Hüseyin, Nizameddin, “Uygurlarda Nevruz”, Türkiye Türkçesine Aktaranlar: Nuraniye H. Ekrem-Reşide Gürses, *Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni Sempozyumu Bildirileri (Ankara, 20-22 Mart 1995)*, Yay. haz. Prof. Dr. Sadık Tural, Ankara: AKM Yayınları, 1995, s. 316-321.

Hüseyin, Nizamidin, “Rivayet Bediiy Tarihtur”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1985, s. 25-28.

Işık, Neşe, *Doğu Karadeniz Efsanelerini Derleme ve Araştırma (Trabzon, Rize ve Artvin Efsaneleri)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1998.

İdikuti, Tursun Hoşur, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 3, Ürümçi: 1997, s. 164-171.

İdikuti, Tursun Hoşur, “Rivayetler.” *Bulak*, S. 2, Ürümçi: 1999, s. 145-154.

İdikuti, Tursun Hoşur, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 3, Ürümçi: 1999, s. 149-153.

“İkki Rivayet”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1997, s. 54-60.

İnan, Abdülkadir, *Tarihte ve Bugün Şamanizm (Materyaller ve Araştırmalar)*, Ankara: 1986.

İnayet, Alimcan, “Uygur Sözcüğünün Kökeni ve Anlamı Üzerine Yeni Bir Yaklaşım”, Türk Dil Kurumu tarafından 20–24 Ekim 2008 tarihinde düzenlenen *VI. Türk Dili Kurultayı*nda sunulan bildiri metni.

İnayet, Alimcan, “Kaşgarlı Mahmut Hakkında Oluşan Efsaneler Üzerine”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. VI, S. 2, 2006, s. 347-372.

İnayet, Alimcan, “Naziğim Destanının Teşekkül Süreci Üzerine”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı*, İzmir: 2005, s. 369-381.

İnayet, Alimcan, “Uygur On İki Makamı ve Edebiyatı”, *Türkoloji Araştırmaları*. S. 2/2, Bahar, 2007, s. 365-382.

İnayet, Alimcan, “Uygurlarda Nevruz”, *Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları, 2004, s. 423-433.

İnayet, Alimcan, *Türk Dünyası Efsane ve Masallarında Bir Dev Tipi: Yalmavuz/Celmoğuz*, İzmir: 2007.

İshak, Yüsüp, “Birni Bir Degülük”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1997, s. 93.

İshak, Yüsüp, “Şeytanniñ Adem Bilen Ziraet Terişi”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1995, s. 77-78.

İshak, Yüsüp, “Toğrak Bilen Kağa Hekkide”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1997, s. 29-30.

İslâm Ansiklopedisi, “Buğra-Han” Mad., C. 2, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1961.

İslâm Ansiklopedisi, “Hızır” Mad., C. 5, İstanbul: MEB Yayınları, 1988.

İsmayil, Eli, “İkki Rivayet”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1991, s. 10-13.

İsmayil, Eli, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 3, Ürümçi: 1991, s. 154-157.

İsmail, Osman, *Helk Eğiz Edebiyatı Hekkide Omumi Bayan*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1998.

İsmail, Osman, *Uygur Helk Ağız Edebiyatidiki Janırlar (Uygur Sözlü Halk Edebiyatındaki Türler)*, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1994.

İşan, Sopiye, “Leyli-Mecnun Rivayitinin Peyda Boluşi ve Uniñ Bediiy Edebiyatka Kirip Kelişi Toğrisida”, *Keşker Pedagogika Enstitüsü İlmîy Jurnili*, S. 4, Ürümçi: 1991, s. 39-43.

İzgi, Özkan, *Uygurların Siyasî ve Kültürel Tarihi (Hukuk Vesikalarına Göre)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987.

Janri Uygurskogo Folklorı, Alma-Ata, 1989.

Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyatı, 1997.

Kara, Ruhi, *Erzincan Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Resimli-Motifli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, (1. Baskı, 1973).

Karadavut, Zekeriya, *Yozgat Efsaneleri (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.

Kaşgarlı, Mehlika Aktok, “Uygur ‘Bahar Bayramı’, ‘İlk Yaz’, Buku Kagan ‘Köken’ ve ‘Yeniden Doğuş’ Efsanesi”, *Türk Kültüründe Nevruz*

Uluslararası Bilgi Şöleni Sempozyumu Bildirileri (Ankara, 20-22 Mart 1995,) Yay. haz. Sadık Tural, Ankara: AKM Yayınları, 1995, s. 167-172.

Kaşgarlı, Sultan Mahmut, “*Dünkü ve Bugünkü Kaşgar*”, http://www.hurgokbayrak.com/yeni_sayfa_295.htm. (10.10.2008)

Kaşgarlı, Sultan Mahmut, *Uygur Türkleri Kültürü ve Türk Dünyası*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2004.

Katanov, N. F., *Türk Kabileleri Arasında*, çev. Attila Bağcı, Konya: Kömen Yayınları, 2004.

Katanov, N.F., *Pisma N. F. Katanova iz Sibiri i Vostochnogo Turkestana*, Zapiski İmperatorskoy Akademii Nauk, 8, 1893.

Kaya, Korhan, *Buddhistlerin Kutsal Kitapları*, Ankara: İmge Kitabevi, 1999.

Kaya, Muharrem, *Mitolojiden Efsaneye Türk Mitolojisinin Türkiye’deki Efsanelerde İzleri*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2007.

Kılıç, Filiz vd., *Otman Baba Velâyetnâmesi (Tenkitli Metin)*, Ankara: 2007.

Kitapçı, Zekeriya, *Doğu Türkistan ve Uygur Türkleri Arasında İslamiyet*, Yedi Kubbe Yayınları, 2004.

Kokova, İrina, *Nikolay Federoviç Katanov*. çev. Muvaffak Duranlı, Ankara: TDK Yayınları, 1998.

Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Kurban (Kelpin), Tursun, “Epsane Tetkikatiniñ Medeniyet Tetkikatida Tutkan Orni Toğrisida”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1995.

Kurban, Gülzadem, *Tevarih-i Musikiyyun (İnceleme-Metin-İndeks)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.

Kurban, İklil, *Doğu Türkistan İçin Savaş*, Ankara: TTK Yayınları, 1995.

Kurban, İklil, *Şarkî Türkistan Cumhuriyeti (1944-1949)*. Ankara: TTK Yayınları, 1992.

Letip, Tursuncan; Tursun, İlşat, *Uygur Çalguliri*, Ürümçi: Kaşgar Uygur Neşriyatı, 2006.

Ligeti, L., *Bilinmeyen İç Asya*, Macarcadan çev. Sadrettin Karatay, Ankara: TDK Yayınları, 1986.

Luthi, Max, “Masalın Efsane, Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı”, çev. Sevgül Sönmez, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, haz. Gülin Ögüt Eker vd., Ankara: Milli Folklor Yayınları, 2003, s. 314-319.

Malinowski, Bronislaw. *Büyü, Bilim ve Din*, çev. Saadet Özkal, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000.

Marco Polo, *Dünyanın Hikaye Edilişi Harikalar Kitabı 1*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: İthaki Yayınları, 2003.

Memtimin, Hursenay, “Rivayetler”, *Miras*, S. 4, Ürümçi : 2001, s. 17-22.

Menlik, İsmail, “Türklerniñ Yaralmış Epsaniliri ve Ğelite Yosunliri”, *Şincang Tezkireçiliki*, S. 4, Ürümçi: 2000, s. 69-72.

Micit, Ömer, “Ustihan Bulak Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1991, s. 69-72.

Mirza Haydar Duğlat, *Tarih-i Reşidî*, İngilizceye çev. E. Denison Ross; Türkçeye çev. Osman Karatay, İstanbul: Selenge Yayınları, 2006.

Moğolların Gizli Tarihi, Tercüme: Ahmet Temir, Ankara: TTK Yayınları, 1948.

Molla Musa Sayrami, *Tarihi Emniye*, Yay. haz. Muhemmet Zunun, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 2000.

Muhemmethacı, Kembernisa, “Epsane-Rivayetlerde Tesvirlengen Ayal Obrazlar Toğrisida”, *Şincang Üniversitesi İlimiy Jurnili*, S. 1, Ürümçi: 1997, s. 127-132.

Muhammethacı, Kambernisa, “Efsane ve Rivayetlerde Tasvir Edilen Kadın Tipleri Üzerine”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. S. 12/2, 2001, s. 713-719.

Muhammed, Abdulhemid, “Epsane, Rivayetler ve Yer-Cay Namliri”, *Keşker Pedagogika Enstitüsü İlmîy Jurnili*, S. 4, Kaşgar: 1996, s. 56-66.

Muhammed, Abdulhemid, “Efsane-Rivayetler ve Yer Adları”, Akt. Adem Öger, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. S. VII/2, İzmir: 2007, s. 209-212.

Muhammet, Ablimit, “Epsane Hekkide”, *Keşker Pedagogika Enstitüsü İlmîy Jurnili*, S. 4, Kaşgar: 1989, s. 78-79.

Muhammet, Ablimit, *Helk Eğiz Edebiyatidin Sual-Cavablar*, Kaşgar: Keşker Uyğur Neşriyatı, 2001.

Muhammet, Muhtar, “Rivayetler”, *Miras*, S. 2, Ürümçi : 1996, s. 55-56.

Muhammetyarof, Mirkedem, “Epsaniler”, *Bulak*, S. 1, Ürümçi: 1996, s. 175-176.

Nasir, Telet “Tomaris Rivayitiniñ İctimaiy Tarihi ve Tomaris Obrazi Hekkide”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1985, s. 39-45.

Nerimanoğlu, Kâmil Veliyev, “Türk Edebiyatının Ana Kitabı Dede Korkut Oğuznâmeleri”, *Uluslar arası Dede Korkut Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara: AKM Yayınları, 2000, s. 346-347.

Nizami, Mehmut, “Bir Parçe Kedimki Küsen Epsanisi”, *Şincang Maarip İnstituti İlmîy Jurnili*, S. 4, Ürümçi: 1997, s. 12-18.

Nuri, Ömercan, “Uyğurlardiki Nurdin Törilişke Dair Tunci Epsane”, *Şincang Tezkireçiliki*, S. 1, Ürümçi: 2002, s. 52-53.

Ocak, Ahmet Yaşar, *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1983.

Ocak, Ahmet Yaşar, *İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1990.

Ocak, Ahmet Yaşar, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler (Metodolojik Bir Yaklaşım)*, Ankara: TTK Yayınları, 1997.

Oğuz Kağan Destanı (Tercüme Metin, Sözlük), Yay. haz. Muharrem Ergin, İstanbul: Hülbe Yayıncılık, 1988.

Oğuz, Öcal “İnsanın Kökeni ile İlgili Mitler ve Dokuz Daldan Türemek”, *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı Bildiri Kitabı-IV*, Ankara: 2007, s. 1539-1542.

Okuşluk, Refiye, *Adana Efsaneleri Araştırması (Derleme-İnceleme)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

Orkun, Hüseyin Namık, *Türk Efsaneleri*, İstanbul: Çınar Yayını, 1943.

Osman, Ğeyretcan, “Böşük Hekkide Rivayet”, *Miras*, S: 1, Ürümçi: 1992, s. 11-12.

Osman, Ğeyretcan, “Rivayetler”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1992, s. 13-15.

Osman, Ğeyretcan, “Udun Eliniñ Bina Kilinişi Toğrisidiki Rivayet Hekkide”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1993, s. 11-13.

Osman, Ğeyretcan, “Udun Eliniñ Bina Kilinişi Toğrisidiki Rivayet”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1993, s. 11-12.

Osman, Ğeyretcan, “Uygur Epsaniliri Bilen Rivayetliriniñ Perki Toğrisida”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1986, s. 9-19.

Osman, Ğeyretcan, “Uygurlarniñ Epsane ve Rivayetliri”, *Uygur Kilassik Edebiyat Tarihi Tizisliri*, Ürümçi: 1987, s. 7-11.

Osman, Ğeyretcan, *Uygur Kilassik Edebiyat Tizisliri*, Ürümçi: Şincang Üniversitesi Neşriyatı, 1987.

Osman, Muhemmet, *Dolan Meşrep-Mukamliri 1*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1995.

Osman, Vahitcan, “Epsaniler”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1995, s. 80-81.

Osman, Vahitcan, “Rustem Palvan Rivayetliri”, *Miras*, S. 1, Ürümçi: 1995, s. 28-31.

Ögel, Bahaeddin, “Uygurların Menşe Efsanesi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: VI, Sayı: 1-2, 1948, s. 16-24.

Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)* I-II. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998.

Öger, Adem, “Mani Tarzındaki Uygur Halk Koşakları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. VI/2, Kış, 2006, s. 401-409.

Öger, Adem, “Türk Kültür Tarihinde Alp Er Tonga”, İstanbul Kültür Üniversitesi tarafından 4-6 Ağustos 2008 tarihleri arasında düzenlenen Uluslar arası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi’nde sunulan bildiri metni.

Öger, Adem, “Uygur Efsanelerinde Lokman Hekim”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. S. VII/1, İzmir: 2007, s. 79-95.

Ömer, Ablimit; Ğappar, Zumret, “Uygur Efsanelerindeki Felsefi Düşünceler Üzerine”, Akt. Adem Öger, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, VI/2, 2006, s. 525-530.

Ömer, Ablimit; Ğappar, Zumret, “Epsanilerniñ Pelsepivi Kimmiti”, *Şincang Pedagogika Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 2002, s. 66-88.

Ömer, Ablimit; Ğappar, Zumret, “Uyğur Epsaniliridiki Pelsepivi Çüşençiler Toğrisida”, *Şincang Pedagogika Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 4, Ürümçi: 2002, s. 51-56.

Ömer, Şerpidin, “Kedimki Epsane ve Rivayetler Toğrisida”, *Şincang Daşö İlmî Jurnili*, Ürümçi: 1980, S. 1, s. 33-35.

Ömer, Uçkuncan, “Uyğur Helk Rivayetliri Toğrisida Kiskiçe Bayan”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1986, s. 32-41.

Ömer, Uçkuncan, *Uyğur Helk Tarihi Koşakliri*, Kaşgar: Kaşgar Uyğur Neşriyatı, 1981.

Önal, Mehmet Naci, *Muğla Efsaneleri*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları, 2003.

Örnek, Sedat Veyis, *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1971.

Örnek, Sedat Veyis, *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000.

Özdemir, Hasan, “Etiyolojik Türk Halk Efsaneleri”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1986, s. 305-310.

Özden, Dursun, *Uygur Karızlarına Yolculuk*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2006.

Özkan, İsa, “Uygur Efsanelerinde Nevruz”, *Türk Dünyasında Nevruz İkinci Bilgi Şöleni Bildirileri (Ankara, 19-21 Mart 1996)*, Yay. haz. Sadık Tural-Elmas Kılıç, Ankara: AKM Yayınları, 1996, s. 309-313.

Öztürk, Rıdvan, *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.

Potapov, L. P., “Etnografik Verilerin Işığında Eski Türklerin Tanrısı Umay”, çev. Muvaffak Duranlı, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir: 1996, s. 213-234.

Prjewalskiy, N. M., *Tret'e Puteşestvie v Tsentralnoy Azii İz Zaysana Çerez Hami i Tibet Na Verhovya Celtay Reki*, Senpetersburg, 1883.

Prjewalskiy, N. M., *Tibet Seyahatnamesi*, çev. Ömer Cenap Eren, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

Radloff, V. V., *Obraztsı Narodnoy Literaturı Severnih Turkish Plemen*, Nareçie Tarançey, C. VI, Senpetersburg: 1886.

Rahman, Abdükerim vd., *Uygur Örp-Adetleri*, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1996.

Rahman, Abdükerim, “Epsaniler”, *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1994, s. 189-190.

Rahman, Abdükerim, “Marksizimniñ İposlar Hekkidiki Telimatlarını Üginiştin Tesirat”, *Şincang Pedagogika Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 1984, s. 12-23.

Rahman, Abdükerim, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1994, s. 189.

Rahman, Abdükerim, “Uygur Epsaniliri Hekkide Kiskiçe Mulahiza”, *Şincang Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 4, Ürümçi: 1984, s. 70-85.

Rahman, Abdükerim, *Yipek Yurtidiki Epsane-Rivayetler*, Şincang Helk Neşriyatı, 1985.

Rahman, Abdükerim, *Uygur Folkloru*, çev. Soner Yalçın-Erkin Emet, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

Rahman, Abdükerim, *Uygurlarda Şamanizm*, Pekin: Milletler Neşriyatı, 2006.

Rahman, Abdürişit; Zeydun, “Altuntağ Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1994, s. 36-37.

Raşidin, Yolvas “Epsane Realliki ve Reallik Epsanisi”, *Şincang Seneti*. S. 3, Ürümçi: 2001.

“Rivayetler”, *Miras*, S. 4, Ürümçi : 1997, s. 60-69.

“Rivayetler”, *Bulak*, S. 1, Ürümçi: 1993, s. 193-198.

“Rivayetler”, *Bulak*, S. 1, Ürümçi: 1994, s. 188-191.

“Rivayetler”, *Bulak*. S. 2, Ürümçi: 1991, s. 147-152.

“Rivayetler”, *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1994, s. 63-66.

“Rivayetler”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1996, s. 87-93.

“Rivayetler”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1997, s. 56-58.

Roux, Jean-Paul, *Orta Asya’da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*, çev. Aykut Kazancıgil-Lale Arslan, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005.

Roux, Jean-Paul, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, çev. Aykut Kazancıgil, İstanbul: İşaret Yayınları, 1994.

Sabit, Mukerrem, “Uygur Rivayet-Dastanliridiki Vetenperver Ayallar Obrazi Toğrisida”, *Keşqer Pedagogika Enstitüsü İlmîy Jurnili*, S. 2, Kaşqar: 2000, s. 77-78.

Sadık, Mehemmetcan, *Uygur Helk Edebiyati Hekkide*, Ürümçi: Şincang Halk Neşriyati, 1995.

Sakaoğlu, Saim, “Efsane-Menkıbe Bağı”, *V. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri II*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.

Sakaoğlu, Saim, *101 Türk Efsanesi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Sakaoğlu, Saim, *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1980.

Sakaoğlu, Saim, *Efsane Araştırmaları*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1992.

Sali, Hesen, “Kepter Bilen Kağa Toğrisida Rivayet”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1994, s. 7.

Salih, Halim, “Rivayetler”, *Bulak*, S.1, Ürümçi: 1994, s. 189-193.

Saray, Mehmet, *Doğu Türkistan Türkleri Tarihi (I) (Başlangıcından 1878'e Kadar)*, İstanbul: 1997.

Seyidoğlu, Bilge, *Erzurum Efsaneleri. Erzurum'da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenmiş Efsaneler*, Ankara, 1985.

Seyidoğlu, Bilge, *Erzurum Efsaneleri*, İstanbul: 1997.

Seyit, Mutelip vd., *Dolan Meşrep-Mukamliri 2*, Ürümçi: Şincang Halk Neşriyati, 1995.

Şahin, Özlem, “Geçmiş, Tarih ve Sözlü Tarih”, *Mülkiye*, C. XXVIII, S. 244, s. 111-125.

Şemseddin, İlyar, *Doğu Türkistan'da Demografik Yapı ve Tarım*, İzmir: 1997.

Şerîfî Şehnâme Çevirisi, C, I, II, III. haz. Zuhâl Kültüral-Latif Beyreli, Ankara: TDK Yayınları, 1999.

Şincang Yilnamisi 1997, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1998.

Şükûn, Ziya, *Farsça-Türkçe Lûgat*, C. 1, İstanbul: MEB Yayınları, 1996.

Tahir, Yar Muhemmet, "Türkiy Tillar Divanidiki Epsane-Rivayetler", *Miras*, S.1, Ürümçi: 1993, s. 8-19.

Taklamakanlı, A. Polat, "Uygur Kişi Adları Üzerine", Akt. Alimcan İneyet. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, İzmir: 1996, s. 193-211.

Talip, Abdulla, "Kiz Korğan Toğrisida Rivayet", *Şincang Géziti*, 14. 4. 1981, s. 3.

Talip, Arslan, "Karamay ve Selim Bovay Toğrisidiki Rivayetler", *Miras*, S. 2, Ürümçi: 1992, s. 62-63.

Tanyu, Hikmet, *Türklerin Dini Tarihçesi*, İstanbul: Burak Yayınevi, 1998.

Tatlik, Erşidin, "Epsaniler", *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1994, s. 190-193.

Tekin, Talat, *Orhun Yazıtları Kültigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, İstanbul: Simurg Yayınevi, 1998.

Togan, A. Zeki Velidî, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, C. 1, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1981.

Tohti, Meryem, "Epsane, Rivayetlerniñ Kedimki Zaman Dünya Tarihi Okutuşidiki Roli Hekkide", *Şincang Daşösi İlmiy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 1996, s. 138-140.

Tömür, İsmayil, "Rivayetler", *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1991, s. 132-140.

Tömür, İsmayil, "Yalguz Oğul Eriği Rivayiti Hekkide." *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1985, ss. 20-24.

Tömür, İsmayil, “Rivayetler.” *Bulak*, S. 4, Ürümçi: 1990, s. 141-149.

Tömür, İsmayil, “Rivayetler”, *Bulak*, S. 1, Ürümçi : 1991, s. 136-145.

Tömüri, İsmail, *İdikut Uyğur Edebiyatı*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1995.

Turan, Osman, *On İki Hayvanlı Türk Takvimi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2004.

Tursun, İkbâl, “Avistadiki Yarılış Epsanilerida Hayatlık-Halaket Meseliliri”, *Şincang Pedagogika Üniversitesi İlmîy Jurnili*, S. 2, Ürümçi: 1998, s. 52-59.

Tursun, Tohtiniyaz, “Hoten Hekkide Rivayetler”, *Miras*, S. 3, Ürümçi: 1997, s. 61-64.

Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, C. 2, Ankara: AKM Yayınları, 2002.

Tursinniyaz, Hebibe, *Uyğur Ayalliriniñ Tuğut Aditi Üstide Tetkikat*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ürümçi: Şincang Üniversitesi, 2007.

Türkeş-Günay, Umay, *Türklerin Tarihi -Geçmişten Geleceğe-*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

Türkmen, Fikret, “Eski Türklerin İnançlarında Tabiat Kültü”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 3, İzmir: 1999, s. 175-181.

Türkmen, Fikret, “Halk Edebiyatında Ali Şir Nevayi ile İlgili Yaratmalar”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, C. IV, S. 1, Afyon: 2002, s. 25-35.

Türkmen, Fikret, “Kazakistan’daki Bazı Önemli İnanç Merkezleri ve Bunların Yeniden Keşfedilmesi”, *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel’e Armağan*, Editör: İsmet Çetin, Ankara: 2004, s. 649-657.

Türkmen, Fikret, “Kırgızistan’da Ata Kültü ve Kutsal Yerler”, *Uluslar Arası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi Bildirileri*. Ankara: Türksev Yayını, 2001, s. 867-872.

Türkmen, Fikret, *Âşık Garip Hikayesi (İnceleme-Metin)*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.

Türkmen, Fikret, “75. Ölüm Yılı Dönümünde Türk Sayılı İlk Türkolog Nikolay Feodoroviç Katanov”, *Türk Dili*, S. 545, Ankara: 1997, s. 483-489.

Uygur Edebiyatı ve Folkloridiki Janrlar, Almuta, 1980.

Uygur Folklorinin Antologiyasi, Almuta: 1988.

Uygur Halk Ağız Edebiyatı Kamusi, 12 Cilt, Pekin: Pekin Milletler Yayınevi, 2005.

Uygur Halk Epsane-Rivayetleri (Kök Gümbez), Ürümçi: Şincang Halk Neşriyatı, 2006.

Uygur Halk Epsane-Rivayetleri (Kök Yallık Böre), Ürümçi: Şincang Halk Neşriyatı, 2006.

Uygur Halk Rivayetleri 2 (Nam-Ataklar Hekkidiki Rivayetler), Yay. haz. Osman İsmayil, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1998.

Uygur Halk Rivayetleri 3 (Şehsler-Veqeler Hekkidiki Rivayetler), Yay. haz. Ğeyretcan Osman, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1998.

Uygur Helik Ağız İcadıyiti, Almuta: 1983.

Uygur Kilassik Edebiyat Tarihi C. 1, Keşker: 1982.

Uygur Kilassik Edebiyatı Kiskıçe Tarihi 1, Yay. haz. Ğeyretcan Osman, Ürümçi: 1996.

Uygur Klassik Edebiyat Tarihi-1, Yay. haz. Abdurehim Sabit, Kaşgar: Keşker Şehirlik Okutkuçılar Bilim Aşuruş Bölümü, 1982.

Uygur Tilinin İzahliq Luğiti, Ürümçi: Şiñcan Helk Neşriyatı, 1999.

Ürümçi Tiyanşan Rayon Helk Çöçekliri, Ürümçi: Şincang Yaşlar-Ösmürler Neşriyatı, 1994.

Xin, Tao Yang-Zhong, *Çin'deki Yaratılış Efsaneleri*, Shanghai Halk Neşriyatı, 1989.

Yağbasan, Kudret Yıldırım, *Malatya Efsaneleri (Metinler-İnceleme)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

Yıldırım, Dursun, *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.

Yolalıcı, M. Emin, “Türk Tarihinin Kaynaklarına Genel Bir Bakış”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C. 1, S. 3, 2008, s. 471-484.

Young, Zhong, *Helk Eğiz Edebiyatı Hekkide Omumi Bayan*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1985.

Zeyidi, Mehmet; Dugayli, Semet, *Edebiyat Atalğuliri Luğiti*, Pekin: Milletler Neşriyatı, 1988.

Zilal, Yasin, “Ürümçi Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1996, s. 81-82.

Zilal, Yasin, “Ürümçi Hekkide Rivayet”, *Miras*, S. 4, Ürümçi: 1996, s. 81.

Zunun, Mehemmet; Rahman, Abdukerim, *Uygur Helk Eğiz Edebiyatiniñ Asasliri*, Ürümçi: Şincang Helk Neşriyatı, 1983.

Asırlar ve nesiller boyunca söz, yazı ve ritüeller aracılığıyla aktarılan efsaneler, bir toplumun sahip olduğu kültürel dinamiklerin hepsine temas etmektedir. Kadim bir kültüre sahip olan ve yüzyıllardır mümbit topraklarda zengin kültürlerini korumaya, yaşatmaya ve aktarmaya çalışan Uygurlar, altında yaşadıkları gök kubbe ve onun bir parçası olan güneşi, ayı ve yıldızları; üstünde yaşadıkları coğrafyanın dağlarını, tepelerini, göllerini, ovalarını; hayvan ve bitkilerini; kurdukları şehirleri, kasabaları, köyleri; bu kadim yerleşim yerlerinde yetişen ve tarihte derin izler bırakan kadın ve erkek kahramanlarını, geleneksel sohbet toplantılarının vazgeçilmezi tembur, dutar ve satarı; doğumdan ölüme sosyal hayatı ve devlet düzenini belirleyen törenin temel yapı taşlarını efsaneler vasıtasıyla ölümsüz kılmışlardır. Bu efsanelerde bir yandan Uygur kahramanların yalmavuz, ejderha, dev gibi olağanüstü güçlerle ve kum fırtınası, çetin bir iklim ve geçit vermeyen dağlarla mücadelelerine tanıklık ederken diğer yandan da kahramanların topraklarını korumak ve genişletmek, İslam dinini yaymak gibi amaçlarla çeşitli kavim ve milletlerle savaşlarına şahit oluruz. Elinizdeki bu eser, Doğu Türkistan coğrafyasının ve Uygur Türklerinin doğasına, tarihine ve kültürüne tanıklık eden ve bu tanıklıkları zamanın süzgecinden geçirerek günümüze taşıyan anlatıları içermektedir.

paradigma akademi
Basın Yayın Dağıtım

